

8. Олійник О. Медіація в Україні: Per aspera ad delectate. Цикл статей про найбільш значимі розробки від Директора Директорату правосуддя та кримінальної юстиції Міністерства юстиції України. 3 серпня 2021. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/205338_medatsya-v-ukran-per-aspera-ad-delectat

9. Огляд даних про стан здійснення правосуддя у 2020 році. *Судова влада України*. 16 с. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ogl_2020

10. Затримано групу осіб, які вимагали хабар за працевлаштування в НАБУ. *Національне антикорупційне бюро України*. URL: <https://nabu.gov.ua/novyny/zatrymano-grupu-osib-yaki-vumagal-y-habar-za-pracevlashtuvannya-v-nabu>

11. Коваленко І. Медіація у сучасному світі та перспективи її розвитку в Україні. *Юрист & Закон*. URL: https://uz.ligazakon.ua/magazine_article/EA014649

Леся ШАПОВАЛ

доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ «МЕДІАЦІЇ» ДЛЯ СТОРІН КОНФЛІКТУ

На сьогодні за допомогою чинного законодавства вживаються всі необхідні дії, спрямовані на поліпшення вирішення конфліктів, які можуть виникати між сторонами. Для досягнення цієї мети надано більшої автономії конфліктуючим сторонам та зроблено акцент на їх інтересах.

Наприклад, відповідно до чинного законодавства, а саме ст. 201 Цивільно-процесуального кодексу України (далі – ЦПК) сторони можуть врегулювати спір, який між ними виник за участю судді. Цією статтею передбачено, що «врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті. Проведення врегулювання спору за участю судді не допускається у разі, якщо у справу вступила третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору» [1].

16 листопада 2021 року було ухвалено Верховною Радою України Закон України «Про медіацію». Цей Закон визначає правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору), принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою [2].

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про медіацію», «медіація може бути проведена до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження, або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу... Медіація не проводиться у конфліктах (спорах), що впливають чи можуть вплинути на права і законні інтереси третіх осіб, які не є учасниками цієї медіації».

Таким чином, бачимо, що існує два варіанти врегулювання спору, який може виникати між сторонами. Один з них стосується врегулювання спору за участі судді. Другий стосується розширення можливостей позасудового врегулювання спору за допомогою медіатора як представника вільної професії.

Далі зупинимось на ролі медіатора у врегулюванні спору, який виник між сторонами. Для цього з'ясуємо, яких переваг набувають сторони завдяки новій процедурі.

По-перше, нова процедура містить менше бюрократії. Дуже часто можна чути скарги про те, що процедури у сфері юстиції надто забюрократизовані з погляду організації і займають багато часу. На жаль, це нерідко відповідає дійсності. Тому багато потенційних учасників справ відмовляються від звернення до суду. На противагу цьому, процедура медіації не підкорена обов'язку дотримання суворих формальних передумов. На передньому плані значно ширша автономія. Ця автономія стосується питань «Чи» та «Як» з погляду організації процедури. Її форму та зміст визначають самі сторони за допомогою медіатора. Через це медіація стає особливо привабливою.

По-друге, немає жодних обмежень з погляду предмета спору та осіб з урахуванням конфлікту.

В цивільному процесі предмет спору визначають позовні вимоги та виступи сторін в суді. Медіація, яка спрямована на врівноваження інтересів, має більший потенціал для врегулювання конфлікту. Наприклад:

– можуть бути залучені супутні проблеми (спір стосовно неповернення суми позичених коштів на підставі договору позики. Які перешкоди цьому заважають? Як по-іншому можна виконати це договірне зобов'язання? А якщо між цими сторонами є й інший укладений договір, який не виконується однією з цих сторін? Все це має бути врегульовано);

– можуть бути з'ясовані проблеми, які виявлять справжню причину спору (під час виникнення спору між співвласниками підприємства стосовно розміру отримання прибутку кожним з них від діяльності їх підприємства, може також бути вирішено питання забезпечення прав дітей цих співвласників внаслідок спадкування цього підприємства).

До того ж відповідно до ч. 1 ст. 18 Закону України «Про медіацію» «сторони медіації мають право за взаємною згодою залучати до медіації інших учасників». А при врегулюванні спору за участю судді, відповідно до ч. 1 ст. 203 ЦПК, наради проводяться лише за участю всіх сторін і їх представників.

Отже, вбачається, що в межах медіації можуть бути залучені й інші особи, навіть такі, які лише опосередковано зацікавлені в провадженні або зачеплені цим провадженням. Наприклад, спір виник між двома або трьома співвласниками одного підприємства. Кожен співвласник наполягає на своїх правах щодо розподілу прибутку цього підприємства. Прибуток цього підприємства згідно договору має визначатись в залежності від обсягу співучасті кожного співвласника в діяльності підприємства. Але цим підприємством фактично керують не самі співвласники, а їх чоловіки (дружини), які призначені директорами, але вони не знаходять між собою порозуміння. Отже, ці чоловіки (дружини) співвласників можуть бути залучені до розгляду спірного питання, оскільки вони краще за все обізнані з прибутками і економічними можливостями цього підприємства.

Врегулювати спір за допомогою судді чи медіатора – це справа довіри. Фактор довіри відіграє в цьому випадку значущу роль.

Суд уособлює собою владу. Влада та зловживання владою не так вже й далеко віддалені одна від іншого. Зловживання владою може мати прояв у багатьох варіантах – наприклад, внаслідок браку нейтральності та незалежності суддів або внаслідок зверхнього поводження чи бездіяльності апарату суддів. Якщо бракує довіри до суду, то страждає реалізація прав або ж вона навіть повністю буде заблокована. Це провокує заклик до пошуку альтернатив для вирішення конфліктів.

Однак медіатор також живе за рахунок довіри, яку йому демонструють сторони. І про це не можна не згадати у цьому контексті.

Отже, варто зазначити, що на сьогодні є можливість обирати особу, до якої є більше довіри у врегулюванні спору, який виник між сторонами. Це означає, що, якщо суди будуть користуватися довірою населення, то довіра буде поширюватися також і на суддю, який буде врегулювати спір, що виник. А якщо довіри до суду буде недостатньо, то особи зможуть скористатися послугами медіатора, який, на їхню думку, є більш незалежним і який немає особистого інтересу у вирішенні спору.

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

2. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.